

UCHWAŁA SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Z DNIA 19 PAŹDZIERNIKA 2017 ROKU
W 650. ROCZNICĘ NADANIA ORMIANOM
PIERWSZEGO PRZYWILEJU W POLSCE

Dnia 20 stycznia 1367 roku we Lwowie król Kazimierz Wielki potwierdził w odrębnym dokumencie utworzenie diecezji Kościoła ormiańskiego w Królestwie Polskim i wskazał jego biskupowi Grzegorzowi miasto Lwów jako miejsce rezydencji. Uzyskanie pierwszego zbiorowego przywileju w nowej ojczyźnie rozpoczęło historię polskich Ormian, którzy współtworzą Polskę już siódmy wiek.

Tak dostojna rocznica jest symbolem ważnym nie tylko dla Ormian i Polaków pochodzenia ormiańskiego, ale także dla całej Rzeczypospolitej. Obecność Ormian w społeczeństwie polskim była i pozostaje znacząca, wymaga przypomnienia i docenienia. Są oni jedną z najstarszych mniejszości, które wybrały Polskę na miejsce bezpiecznego schronienia, otrzymały tu gościnne przyjęcie, warunki do pracy i prosperowania. Od wieku XIV współkształtowali jej krajobraz kulturowy w wielu wymiarach. Stali się dla państwa polskiego dostarczycielami praktycznej wiedzy o imperiach orientalnych, ekspertami w zakresie ich języków i polityk. Od schyłku wieku XVII zaczęli się pojawiać także w głównym nurcie życia intelektualnego, literackiego oraz religijnego, jako literaci, kaznodzieje, medycy, prawnicy, teologowie, profesorowie akademii krakowskiej i zamojskiej. W wieku XVIII widzimy ich wśród pionierów nowych dziedzin życia ekonomicznego – bankierów i manufakturzystów. Niektórzy z nich zaangażowali się w dzieło reformy Rzeczypospolitej. Tu trzeba wymienić przede wszystkim ks. Grzegorza Piramowicza, współtwórcę Komisji Edukacji Narodowej. W wiekach XIX i XX stanowili istotną część dwóch najaktywniejszych warstw społeczeństwa polskiego: ziemiaństwa i inteligencji. Współkształtowali historię kresów południowo-wschodnich, wzmacniając w tym regionie społeczny potencjał

polskości. Odegrali ważną rolę w życiu politycznym: irredencie niepodległościowej, ugodzie z Austrią w Galicji, odbudowie Polski po kataklizmach rozbiorów, wojen i komunizmu.

Z ich grona wyszła plejada polskich samorządowców, burmistrzów i prezydentów Lwowa, Krakowa, Warszawy, Lublina, Kamieńca Podolskiego, Czerniowiec. Nazwiska deputowanych, posłów i senatorów *gente Armeni natione Poloni*, zapisały się godnie w dziejach parlamentaryzmu Księstwa Warszawskiego i kongresowego Królestwa Polskiego, w Sejmach Krajowych galicyjskim i bukowskińskim, austriackiej Radzie Państwa i rosyjskiej Dumie Państwowej, wreszcie w Sejmie i Senacie odrodzonej Rzeczypospolitej. Długa jest lista twórców kultury polskiej pochodzenia ormiańskiego, w tym tak wybitnych, jak wieszcz Juliusz Słowacki. Wynalazczość i nauka polska także zawdzięczają im sporo, w tej dziedzinie nie może być zapomniana postać Ignacego Łukasiewicza, wynalazcy lampy naftowej. Wielu Ormian i wiele Ormianek polskich walczyło o wolność Polski. Symbolem ich bohaterstwa pozostaje podpułkownik Walerian Tumanowicz, żołnierz Legionów Polskich, oficer Wojska Polskiego, Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej, Organizacji „NIE” oraz Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość, skazany na śmierć przez stalinowski sąd, odznaczony w tym roku Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski przez Prezydenta RP.

Równolegle pielęgnowali Ormianie własne dziedzictwo kulturowe, którego pomniki zachowały się do dziś w postaci piśmiennictwa w czterech językach: ormiańskim, kipczackim, polskim i łacińskim. Dziedzictwo to ma swych wybitnych przedstawicieli, których dorobek nie jest bez znaczenia także dla kultury Armenii. W Drugiej Rzeczypospolitej pod opieką ostatniego arcybiskupa ormiańskokatolickiego, ks. Józefa Teodorowicza, wielkiego kaznodziei i polskiego patrioty, nastąpił renesans etniczny Ormian, powstawały nowe organizacje, rozdziła się prasa, przedsięwzięto badania naukowe, planowano założenie muzeum. Wojna przecięła te plany.

Diaspora ormiańska w Polsce, choć nigdy nie była liczna, wydała wiele pokoleń kupców, rzemieślników, rolników, kapłanów, zakonnic i zakonników, ziemian, inteligentów, żołnierzy, artystów, intelektualistów i uczonych. W żyłach wielu Polaków płynie krew ormiańskich przodków.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej, podsumowując całoroczne obchody obecności Ormian na ziemiach polskich, gratuluje im dorobku, dziękuje za ich wkład w polską kulturę i twórczą obecność w naszej historii oraz życzy kontynuowania osiągnięć ich przodków we wspólnej ojczyźnie, dla ich i jej dobra.

Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Marszałek Senatu: S. Karczewski

(„Monitor Polski” 2017, 27 X, poz. 977)